

ג. (1) מהי "לגימה", ומה אמרו על גדולתה, ומניין (2) מפני מה אחז, אמוץ ויהויקים זכו לעולם הבא, ומנשה לא זכה? (3) מה היה סדר הדברים שמחתם נגדם שמבניו של חזקיהו יהיו סריסים אצל מלך בבל?

ד. (1) באיזה עת ביממה היתה הבכיה על צרות חורבן הבית, ומדוע? ולמה המשילו את זו הבכיה? (2) לחטאת מי דימו את חטאות ירושלים, והאם עונשן שווה, ומדוע? (3) את מי עוד ביקשו למנות באלו שאין להם חלק לעולם הבא, ואמאי לבסוף לא נמנה?

ה. (1) מהי התשובה הנצחת שהשיבו ישראל לנביא, והאם יש תשובה על טענתם? (2) האם יש לגויים חלק לעולם הבא? באר במאי תליא הנידון! (3) מה הם שמותיו של בלעם, ואמאי נקרא בשמות אלו? ומה היה מראהו החיצוני של בלעם, ומניין?

ו. (1) דעת מי בלעם ידע, ודעת מי לא ידע, ומניין? (2) מהו הזמן שהקדוש ברוך הוא כועס, וכיצד אפשר לדעת אימתי זה הזמן, ומדוע כועס בזמן זה, וכמה זמן נמשך כעס זה, ומניין? (3) אלו קללות ביקש בלעם לקלל את ישראל, ומניין? ומה היה סופן של הברכות שבירכן, ומניין?

ז. (1) איך נתבאר הקרא "נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא"? ועל מי קאי, ומדוע? (2) איך התבאר הקרא "אוי מי יחיה משומו קל"? (3) מי היה צריך עיצה במעשה דבנות מואב, ואיך נכתב דבר זה בקרא, ומדוע? ומה היא העיצה שנתן בלעם?

ח. (1) מי הרג את בלעם, וכיצד הרגו, ובן כמה שנים היה בלעם במותו, ומניין? (2) כיצד נכתב "דואג" בקרא, ומדוע? ואלו מעלות היו לדואג, ומדוע נטרד? (3) איזה עונשים קיבל דואג? (4) באיזה דור היה דואג, ובאיזה דור היה אחיתופל, וכיצד קרא דוד לאחיתופל, ומניין?

ט. (1) מפני מה אומרים אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, ואין אומרים אלוקי דוד, ומה גרם לדוד שלא יאמרו אלוקי דוד? (2) איך נדרש הקרא "נודי הרכם ציפור", והקרא "ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים ולא ידעתי קרעו ולא דומו?" (3) אלו דברים ביקש דוד מהקדוש ברוך הוא (פרט), והאם קיבל את בקשתו, ומדוע?

י. (1) מה עיכב בעד שלמה להכניס הארון לקודש הקדשים, וכיצד הכניסו לבסוף? (2) מדוע נטרד גיחזי, ואמאי לא חזר בתשובה? (3) על מה אמרו לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, ומדוע? (4) כמה חוליים חלה אלישע, ומנין, ומדוע?

יא. (1) מה היה חטאם של דור המבול, ומה גרם לדור המבול לחטוא (פרט), ועל מה נחתם גזר דינם, ובמה נענשו? (2) איך נדרש הקרא "וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ", והקרא "תמים היה בדורותיו?" (3) מי עוד נענש במבול, ומדוע נענש? ומי לא נענש, ומנין?

יב. 1) כיצד הוכיח נח את בני דודו, ומדוע לא שמעו אנשי דור המבול לתוכחתו? 2) מאי היא "ויהי לשבעת הימים"? 3) מאיזה חומר בנה נח את התיבה, ומה היה צורתה של התיבה, ומדוע? והיכן שיכן נח את כל הנמצאים בתיבה?

יג. 1) היכן נתקיים הקרא "יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו"? 2) מה היה חטאם של אנשי דור הפלגה, ובמה נענשו? 3) מה היה חטאם של אנשי סדום, ומה גרם להם לחטוא, ובמה נענשו?

יד. 1) מה היו חוקותיהם של אנשי סדום, ומי הצליח להנצל מרשעתם, וכיצד? 2) מה היה עונשם של המרגלים, ושל עדת קורח? 3) מה דרשו בשמות יחוסיו של קורח, ואיזה שם לא דרשו, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן סנהדרין קג קט

- א. (1) נחלקו איך לדרוש הקרא "בגלל מנשה בן יחזקיהו" האם הוא בגלל מנשה דעשה תשובה וחייב את כל בני דורו שלא עשו תשובה. או אדרבה, בגלל מנשה שלא עשה תשובה והמשיך כולן אחריו. ור' יוחנן הוסיף, דאם אתה אומר דאין למנשה חלק לעולם הבא, נמצא אתה מרפה ידיהם של בעלי תשובה.
- (2) כתיב בראשית במלכות יהויקים, ובמלכות צדקיהו. וקשיא לגמ', אלישנא דבראשית, דהרי וודאי דהיו מלכים שקדמו להם, וליכא למימר דהיינו בתחילת מלכותו, דאי הכי הוי ליה למיכתב בשנה ראשונה למלכותו. ויישובו, דבדורם נעשה מעשה בראשית על ידי שביקש הקדוש ברוך הוא להפוך את העולם לתוהו ובוהו. דכעס על יהויקים שהיה רשע, וכיון שנסתכל בדורו נתקררה דעתו. וכעס על דורו של צדקיהו וכיון שראה את צדקיהו נתקררה דעתו.
- (3) "לא תאונה אילך רעה" היינו שינצל מיצר הרע או שלא יבעתוהו חלומות והרהורים רעים. "ונגע לא יקרב באהליך" היינו שלא ימצא אשתו ספק נדה כשבא מן הדרך, או שלא יהיה לו תלמיד או בן מקדיח תבשילו ברבים. ואת זה דוד אמר לשלמה, דמסתמא אלו הדברים דאב מברך את בנו. ומאי דכתיב כי מלאכיו וכו', אמו בירכתו, דכן דרך האם לברך על פגעי העולם. ומאי דכתיב כי בי חשק ואפלטוהו, הקדוש ברוך הוא אמר לו, דרך בידו הכח לפלט. ו[הוסיף רש"י] דכל היכא דכתיב "כי" ענין חדש הוא.
- ב. (1) כתיב "ע" תלויה שיהיה נקרא "רשים", ואתי למימר דכל מי שנעשה רש והיינו דיש לו שונאים מלמטה, בידוע דנעשה רש אף מלמעלה, ולהכי כתיב "רשים" בלשון רבים. ומאי דלא כתיב להדיא "רשים", היינו משום דרך הרשעים שנעשו רשים למטה בידוע דנעשו רשים אף למעלה, אבל צדיקים כדוד ונחמיה שהיו רשים למטה, ודאי דאינם רשים אף מלמעלה.
- (2) על אחז ואחזיה, ועל מלכי ישראל שכתוב בהם ויעש הרע בעיני ה'.
(3) אחז חתם את התורה וביטל את העבודה והתיר את הערוה והעמיד צלם בעליה. מנשה קרר את האזכרות והרס את המזבח ובא על אחותו והעמיד הצלם בהיכל. אמון העלה שממית על המזבח מרוב ביטול העבודה ושרף את התורה ובא על אחותו והעמיד הצלם בבית קדשי הקדשים. יהויקים אמר דאין צריכים לאורו של הקדוש ברוך הוא, וכן חקק שם עבודה זרה או שם שמים על אמתו.
- ג. (1) לגימא היינו אכילה שמאכילין אורחין. ואמרין דמרחקת את הקרובים, מעמון ומואב שעל דבר שלא קידמו את בני ישראל בלחם ובמים, נתרקו מלבוא בקהל. ומקרבת את הרחוקים, מיתרו דבשכר שהאכיל את משה זכה שמבניו ישבו בלשכת הגזית. ומעלמת עין מן הרשעים, כדחזינן במיכה, דמשום דפיתו מצויה לעוברי דרכים לא נטרד. ומשרה שכינה על נביאי הבעל, כדחזינן מהנביא שקר שהאכיל את עידו, דזכה לנבואה. ושגגתו עולה וזון, כדחזינן ביהונתן שנענש משום שלא ליווה את דוד עם שני ככרות לחם, עד שהוצרך לשאול מאנשי נוב, ונהרגו כולם על ידו, ועל ידו נטרד שאול ובניו.
- (2) אחז לא נמנה או משום שמוטל בין שני צדיקים [היינו אביו ובנו], או משום דהיתה לו בושא מישעיה, ואו בזכות בנו דהא ברא מזכי אבא. ואמון לא נמנה משום כבוד בנו יאשיה שהיה צדיק. ויהויקים משום דכבר נעשה לו נקמה אחרת דלא נקבר. אבל מנשה לא היתה לו שום זכות אלא זכות אביו חזקיהו, וקיימא לן דאין אב מציל בנו כדכתיב "ואין מידי מציל".
- (3) כיון שאמר "הטוב בעיניך עשיתי" גרם לו שביקש אות על רפואתו, ובשביל שביקש אות על רפואתו נגרם שנכרים יאכלו על שולחנו דעבירה גוררת עבירה, ובשביל שנכרים אכלו על שולחנו ואשתו שמשה עליהם גרם גלות לבניו.
- ד. (1) לפירוש אחד, בכייתם היתה כל הזמן, ומאי דכתיב "לילה" היינו על עסקי לילה. ולשאר הפירושים אכן בכייתם היתה בלילה, או כדי שקול בכייתם ישמע, או כדי שאף הכוכבים והמזלות יבכו עמם, ואו משום רצו דאף אחרים יבכו עמם, כדאמרין דכל הבוכה בלילה, השומע בכייתו בוכה עמו.
- (2) דימו לחטאת סדום. ומכל מקום עונשן לא היה ממש שווה, דאילו סדום נענשה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, וכן נהפכה. ואילו ירושלים לא נהפכה וכן נענשה רק על ידי שליח. והיינו משום דבירושלים היתה מדה יתירה של רחמנות, ולפירוש אחר ברש"י, הא גופא שהגיעו למצב שאכלו את בניהם, השלים לעונש ההפיכה.
- (3) ביקשו למנות את שלמה, ולא הועיל מה שדוד נגלה עליהם, ולא הועיל מה שאש ליכחה את ספסליהם, ולא הועיל דברי הבת קול דאיש מהיר הוא שבנה קודם את בית ה' ורק אחר כך את ביתו, ולא עוד, אלא שאת בית ה' בנה בשבע שנים, ואילו את ביתו בנה בשלש עשרה שנים, עד שאמרה הבת קול "כי אתה תבחר ולא אני".
- ה. (1) לדעת רב אמר להם הנביא, אבותיכם שחטאו אינם, והשיבו לו דאף הנביאים אינם, ולא מצינו בגמ' תשובה לטענה זו. ולדעת שמואל אמרו לנביא דהקדוש ברוך הוא כבר מכרנו וגירשנו, ואין לו עלינו כלום. והשיב להם, דמעולם לא קיבלה אמם גט כריתות ומעולם לא מכרם, אלא דעונותיהם גרמו, ואם ישובו הרי הקדוש ברוך הוא ישיבם. וריש לקיש אמר, דהקדוש ברוך השיב להם דאף נבוכדנצר עבדי הוא, ועבד שקנה נכסים הרי אף הנכסים לאדון. ולדעת רבה בר בר חנה, השיבו לו דאינם יכולים לחזור בתשובה מפני יצרם הרע, ואלוקיו יורה על זה דאין יצרן מסור בידם.
- (2) ר' אליעזר אמר דאין להם, והיינו דכתיב "ישבו רשעים לשאול כל הגוים שחכי אלוקים", דפושעי ישראל דינם כגוים שהם שחכי אלוקים דאין להם חלק לעולם הבא. ור' יהושע אמר, דרך השכחי אלוקים מן הגוים אין להם חלק, דהרי לא כתיב "ככל" אלא "כל" והאי קרא קאי רק השכחי אלוקים.
- (3) נקרא בלעם על שם דאין לו חלק עם עם, ובלבל עם. ונקרא אף בן בעור, על שם שבא על בעיר, ונקרא כושן רשעתיים, על שם שתי רשעיות שעשה בישראל, אחד בימי לבן, ואחד אחר מות יהושע, ולבן ארמי שמו. ובלעם היה סומא בעין אחת, כדכתיב "שתום העין" והיינו דרך עין אחת פתוחה, או ד"שתום" הוא מלשון "שתום" דעין אחת סתומה. וכן היה חיגר באחת מרגליו, כדכתיב "וילך שפי".
- ו. (1) דעת בהמתו לא ידע, דהא אמרה לו דהיא אתונו מעולם לרכיבה ולא למשא, ואף עושה לו מעשה אשות בלילה. וכל שכן שדעת הקדוש ברוך הוא לא ידע, ורק ידע לכוון הרגע דבו כועס.
- (2) זמן הכעס הוא בתלת שעי קמייטא, דאז המלכים קמים ומניחים כתריהם על ראשיהן ומשתחוים לחמה, וזמן זה ניכר על ידי שהכרבות של התרנגולות מלבנת כולה בלא שורייקי סומקי. וכעס זה נמשך רגע, כדכתיב "כי רגע באפו" וכתיב "חבי כמעט רגע עד יעבור זעם".
- (3) רצה לקללן שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, ונהפך לברכה ואמר "מה טובו". וביקש שלא תשרה עליהם שכינה, ונהפך לברכה "משכנותיך ישראל". וביקש שלא תהא מלכותן נמשכת, ונהפך לברכה "כנחלים נטיו". וביקש שלא יהיה ריחן נודף ממצוות, ונהפך ל"כאהלים נטע ה'". וביקש שלא יהיה להם זיתים וכרמים, ונהפך ל"כגנות עלי נהר". וביקש שלא יהיו להם מלכים בעלי קומה,

ומלך בן מלך, ושלא תשלט מלכותן באומות, ושמלכותן לא תהיה עזה, ולא תהיה להם אימת מלכות, ונהפך לברכה דכתיב "כארוים עלי מים, יזל מים מדליו, וירם מאגג מלכו, ותנשא מלכותו". וכולם חזרו לקללה, חוץ ממה טובו אהליך יעקב, כדכתיב "ויהפוך ה' לך את הקללה" דווקא קללה ולא קללות.

ז. (1) נאמנים פצעי אוהב, היינו הקללה שקילל אחיה השילוני את ישראל שיהיו כקנה, שלקנה יש מעלה שעומד במקום מים וגזעו מחליף, ואין הרוחות עוקרות אותו אלא הולך ובא עמהם, וכשדוממות נשאר הוא על מקומו, ואף כשנקצץ משמש כקולמוס לספר תורה. ונערתות, היינו ההיפך מנאמנות הם נשיקות שונא, והם הברכות שביך בלעם, שבירכם שיהיו כארו שאינו עומד על מקום מים, ואין גזעו מחליף, ורוח דרומית עוקרתו.

(2) לגירסא דידן, אמר אי למי שמחיה עצמו בשם אלוהים כפרעה וחירם. ורש"י הביא עוד גירסא, דבזמן שומו קל, והיינו לעתיד כשהקדוש ברוך הוא ישלם גמול, אי למי שמחיה עצמו ומעדן עצמו בעולם הזה. ועוד דרשין בגמ', אי למי שיעבב את ישראל להכנס למחיצתו של הקדוש ברוך הוא.

(3) מואב היו צריכים עיצה כדי להכשיל את ישראל. ובקרא כתיב "אשר יעשה העם הזה לעמך", ונכתב בלשון זה, משום דבלעם תלה הקלקלה בישראל דכאילו הם צריכים עיצה להכשיל את מואב. ועוד פירש רש"י, דהקרא כתב בלשון זה כדי לתלות הקללה במואב ולא בישראל. ובלעם נתן עיצה להכשילם בזנות על ידי שיעשו קלעים וימכרו כלי פשתן, ויעמידו זקינה מבחוץ וילדה מבפנים, וכשיבואו לקנות, הילדה תאמר בפחות, עד שתפתה אותו לשתות עמה יין, ויעשה העבירה ויעבוד עבודה זרה.

ח. (1) בפנקסיה דבלעם כתוב דפנחס הרגו, והיה בן שלוש ושלש במיתתו. אמנם כתב רש"י דאפילו אחר הרגו נקרא הוא על שם בלעם משום דהוא היה שר הצבא. ועוד כתב, דלמאן דאמר דהוא היה בעצת פרעה דכל הילוד היאורה תשליכוהו, על כרחך דחי יותר ממאתיים ועשר שנים. והרגו בחרב, ואחר כך קיימו בו ד' מיתות בית דין, כדכתיב "על חלליהם".

(2) כתיב "דואג" וכתיב "דוויג" דמתחילה דאג הקדוש ברוך הוא שמא יצא זה לתרבות רעה, וכיון שיצא אמר "ווי" שיצא זה. ואמרין דהיה דורש בכל חסירות ויתירות ויודע לשקול קל וחומר, ויודע ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר, ואף הסתפק ד' מאות ספיקות במגדל הפורח באויר. ומכל מקום נטרד בעבור הלשון הרע שדיבר על דוד, ותורתו לא סייעתו, משום דהיתה מן השפה ולחוץ ולא בליבו.

(3) שכח תלמודו, נצטרע, נשרפה נשמתו, ומלאך פיזר עפרו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואין לו חלק לעולם הבא.

(4) דואג היה בזמן שאול, ואחיתופל היה בזמן דוד, ובתחילה דוד קרא לאחיתופל "רבו" כדכתיב "אלופי ומיודעי". ואחר כך קראו "חבירו" דכתיב "אשר יחדיו נמתיק סוד". ולבסוף קראו "תלמידו" כדכתיב "ואכל לחמי הגדיל עלי עקב".

ט. (1) מפני שאברהם יצחק ויעקב עמדו בנסיון, ודוד אף שהודיעו לו שיתנסה בדבר ערוה, לא עמד בנסיון, והיינו משום דהפך משכב של לילה ליום, דהתעלמה ממנו הלכה דהמשביעו רעב.

(2) "נודי הרכם ציפור" דוד ביקש שלא יטרד באותו עוון, דלא יאמרו הר שבכם ציפור טרדתו, דעל ידי שהשטן נדמה לו כציפור זורק בו חץ, ולבסוף פגע בחלתא שבת שבע חפפה ראשה תחתיה ואיגליה וחזייה. "ובצלעי שמחו וכו'" נאספו עלי נכים וכו', דנאספו הבעלי מומים והיו מלעיגים עליו, ודוד לא ידע שניתן לביישו ברבים. "קרעו ולא בושו" היינו דאף אם יקרעו את בשרו לא ימצאו שם דם, מפני שכבר נשפך כל דמו.

(3) דוד ביקש שימחל לו השגגות והמזידות בצינעא והמזידות בפרהסיא, והתקבלה בקשתו. ומה שביקש שימחל לו אותו עוון, לא התקבלה בקשתו עד שקיבל עליו יסורים. וביקש עוד שלא יכתב סירחוני, ולא התקבלה בקשתו משום דכבר נכתב, ואחר שנכתב אי אפשר למחוק, וכדחזוין מ"יוד" דשרה, דלא נחה דעתו עד שהוסיפוהו ליהושע. וכן ביקש שהקדוש ברוך הוא יתן לו אות שנמחל לו אותו עוון, ואמר לו הקדוש ברוך הוא דרך בחיי שלמה יתן האות.

י. (1) דבוקו שערים זה בזה ולא נתנו לו להכניס הארון. ומעיקרא אמר כ"ד רגנות ולא נענה, ואמר שאו שערים ראשיכם ויבוא מלך הכבוד, ולא נענה. עד שאמר "זכרה לחסדי דוד עבדך" ונענה.

(2) משום דלקח מנעמן ככרים כסף ושתי חליפות בגדים כאילו בציווי אלישע, ולבסוף כשגילה אלישע את התרמית, אמר לו רשע הגיע העת ליטול שכר שמונה שרצים שעסקנו בו, וקיללו שצרת נעמן תדבק בו. ובסוף כשהלך להחזירו בתשובה, לא רצה לחזור משום דאמר דחוטא ומחטיא הוא, [או משום דתלה אבן שואבת לעגל ירבעם, או דחקק שם בפיה שאמרה אנוכי ולא יהיה לך, או שמנע מהתלמידים להכנס ללמוד אצל אלישע], ואין מספיקין בידו לעשות תשובה.

(3) על יצר תשמיש כדי שיהיה פריה ורביה, ומאידך שלא יכשל בעבירות. ועל תינוק ואשה, מפני שדעתן קלה, ואם תדחה אותם נמצאת טורדן מן העולם.

(4) חלה שלשה חוליים, אחד על שגירה דובים בתינוקות, ואחד שדחה את גיחזי בשתי ידיים. ואחד שמת בו. כדכתיב "ואלישע חלה את חוליו, אשר ימות בו", "חלה" אחד, "חוליו" שתיים, "אשר ימות בו" עוד אחד.

יא. (1) חטאו בעריות ובגזל, ומשום רוב טובה שהשפיע להם חטאו, ובשביל שראו טובתן שלימה נתגאו. ונחתם גזר דינם על הגזל, ונענשו במבול, ולדעת ר' עקיבא אף אין להם חלק לעולם הבא. ור' יהודה בן בתירא סבר דאין חיין ואין נידונין. ולדעת ר' מנחם בר יוסף, נשמתן קשה להם בגיהנם.

(2) "וינחם ה'" נדרש או מלשון "וינחם אותם וידבר על ליבם", דאמר הקדוש ברוך הוא יפה עשיתי שתקינתי להם קברות בארץ. ואיכא דאמרי, דהוא מלשון "וינחם ה' על הרעה", דאמר הקדוש ברוך הוא לא יפה עשיתי שאיבדתם, דשמא היו חורין. "תמים היה בדורותיו", יש דורשים דווקא בדורותיו שהיו של רשעים היה תמים, אבל לא בדורות של צדיקים. ויש דורשים דכל שכן בדורות של צדיקים היה צדיק יותר.

(3) אף הבהמות והחיות נענשו, דכיון דלצורך האדם נעשו, אם אין אדם אין כל תועלת בהם. והדגים לא נענשו, כדכתיב "מכל אשר בחרבה מתו". ואף נח ובניו לא נענשו, כדכתיב "ונח מצא חן בעיני ה'".

יב. (1) אמר להם שאם לא יעשו תשובה יביא עליהם הקדוש ברוך הוא מבול, ולוקחין מהן קללה לכל העולם. ואמרו לו, דאם מבול של אש הוא מביא, יש לנו "עליתה". ואם מבול של מים, אם מן הארץ הוא, יש לנו עששיות של ברזל שאנו מחפים בו את הארץ. ואם מן השמים הוא, יש לנו "עקב". עד שאמר להם דמבין עקבי רגליהם הוא מביא להם המבול.

(2) או שבעת ימי אבלו של מתושלח, דהספידן של צדיקים מעכב את הפורענות. או שבעת ימים ששינה עליהם סדרי בראשית, שהחמה זרחה במערב ושקעה במזרח. או שקבע להם זמן קטן אחר זמן הגדול. או שבעת ימים שהטעימן מטעם גן עדן, להודיעם הטובה שאיבדו.

(3) מעצי גופר, שהם או מבליגה, או גולמיש. ובנאה בשלש קומות, וראשה הסתיים באמה, כדי שתוכל לשוט במים ולא תטבע. וקבע בה אבנים טובות ומרגליות להאיר להם. ובתחתונה היה הזבל, ובאמצעית שיכן את הבהמות והחיות, ובעליונה את הבני אדם, והעופות הטהורים.

יג. (1) נתקיים באברהם כשבאו להלחם עמו מלכי מזרח ומערב. וכן נתקיים בימי נחום איש גם זו דשלחו עמו דורון לקיסר, וכשולן בההוא דיורא גזלו ממנו כל מה שהיה בתיבה ומילאוד עפר, וכשבא אצל קיסר ורצה להורגו על שצחק בו, בא אליהו ונדמה לו כאחד משריו, ואמר לו דלמא האי עפר מעפר שזרק אברהם אבינו ונהיה לחצים וחרבות, וכן הוה.

(2) היו בהן שלשה כתות, היו שאמרו נבנה מגדל ונעלה ונשב שם [נשאף אם יביא מבול, לא יגיע אלינו מרוב גובהו (מהרש"א)], והיו שאמרו נעלה ונעבוד עבודה זרה, והיו שאמרו נעלה כדי לעשות מלחמה. ואלו שאמרו נעלה ונשב שם, הפיצם ה'. ואלו שאמרו נעבוד עבודה זרה, בלל ה' שפתם. ואלו שאמרו נעשה מלחמה, נעשו קופים רוחות שידין ולילין. וכולם אין להם חלק לעולם הבא.

(3) היו שטופים בזימה ובגזל, ואף ברכו ה' ושפכו דם. ורוב טובה שהושפע עליהם גרם להם לחטוא. ונענשו בעולם הזה בהפיכת ארצם עליהם, ואף אין להם חלק לעולם הבא. ולדעת תנא קמא במתניתין עומדין הן בדין. ולדעת ר' נחמיה אף אינם עומדין בדין.

יד. (1) דמי שיש לו שוורים ירעה הבהמות יום אחד, ומי שאין לו שוורים, ירעה הבהמות תרי יומי. והערים עליהם בן אלמנה אחת, שאחר שחייבוהו לרעות תרי יומי מחמת שנטלו את שורו, שחט השוורים ונטל לעצמו תרי משכי בטענה דסוף דינא כתחילת דינא. ועוד חקקו, דהעובר במברא ישלם זוז, והעובר במים ישלם ח' זוזין. והמפיל עוברה של אשת חברו, יקחנה עד שתתעבר. והחותך אוזני חמורו של חברו, יקחנה לביתו עד שיצמיח חדשות. והמכה את חברו, ישלם למכה דמי הקזתו. והערים עליהם אליעזר עבד אברהם, דכשתבע לאותו אחד שהכהו, וחייבוהו לשלם את דמי ההקזה, פצע את השופט ואמר לו שאת דמי הקזתו ישלם לאותו שהכהו לאליעזר. וכן אורח שהיה בא לעיר, היו משכיבים אותו על מטה שלא כמדתו, והיו מותחין אותו או מקצרים אותו, ואליעזר ניצל על ידי שאמר שמאז שמתה עליו אמו קיבל על עצמו לא לשכב על מטה.

(2) המרגלים אין להם חלק לעולם הבא. ודעת ר' עקיבא דאף עדת קורח אין להם חלק לעולם הבא, ור' יהודה בן בתירא אמר דהרי הם כאבידה במתבקשת.

(3) "קרח" שנעשה קרחה בישראל על ידי שנבלעו. "בן יצהר" שהרתיח עליו את כל העולם כצהרים. "בן קהת" שהקדה שיני מולידו ונתביישו אבותיו במעשיו. ואת שם "יעקב" לא דרשו, מפני שיעקב ביקש "ובקהלם אל תחד כבודי".